

ПРОТИВ ФАЛСИФИКОВАЊА ИСТОРИЈЕ ДРУГОГ СВЈЕТСКОГ РАТА

Ваше Преосвештенство, драги пријатељи, захваљујем се организаторима овог скупа, и мислим да је тема овог скупа веома важна. Заиста, председник Руске Федерације је основао Комисију за борбу против фалсификовања историје, и нажалост ја се слажем са представницима Израела да многи људи не знају историју Другог свјетског рата, а неки чак покушавају да фалсификују и историју и узроке почетка Другог свјетског рата. Веома ми је драго што су данас овде присутни представници Израела. Двије хиљаде пете године обиљежавала се шездесета годишњица од завршетка Другог свјетског рата, док је Русија обиљежавала шездесетогодишњицу велике побједе у Великом отаџбинском рату. Деветог маја генерална скупштина УН одржала је специјалну сједницу тим поводом. Било је пуно говорника, говорила је и руска делегација, и сваки представник је мање-више говорио као представник своје земље о побједи у Другом свјетском рату. Али никада нећу заборавити

Његова Екселенција Александар Конузин
Амбасадор Руске Федерације у Републици Србији

ке Другог свјетског рата. Ја сам био, у име Руске Федерације, један од оних који су потписали декларацију о установљавању дана сјећања на ослобађање концентрационог логора Аушвиц у Пољској од стране совјетских јединица. И од тог момента тај дан се сваке године обиљежава у УН.

У организацији Одбора за Јасеновац Светог Архијерејског Сабора Српске Православне Цркве и благословом и гостољубљем Преосвештеног Епископа Шумадијског г. Јована, те сарадњом управе Спомен-парка Крагујевачки октобар на челу са директором Владимиром Јагличићем, 29. и 30. јануара 2011. године одржан је трећи семинар о образовању о Јасеновцу. Семинар су похађали сарадници Одбора за Јасеновац, као и наставници и представници богословија Српске Православне Цркве, у којима су већ дужи низ година обавезна предавања о страдању у Јасеновцу, који је само симбол свеукупног страдања у Другом свјетском рату и других страдалних мјеста гдје је српски живаљ мучен и убијан

да је представник Израела био је једини амбасадор који је рекао: „Захваљујемо се Црвеној армији, зато јер је она спасила многе хиљаде јеврејских живота“. Након неколико година посјетио сам Израел, имао сам консултације у Министарству спољних послова. Никада нећу заборавити посјету спомен-установи Јад Вашем, која ми је много помогла да схватим узро-

Сада бих желио да се позабавим темом мог предавања. У последње вријеме и у свијету и у Русији и у Србији воде се жестоке дискусије о Другом свјетском рату. Оне неријетко попримају политички карактер. Узроци избијања овог страшног рата били су несумњиво и несавршенство система створеног на основу резултата Првог свјетског рата, тзв. Версајског споразума који је довео Немачку у понижавајући положај, као и свјетска

криза 1929-1932. године и агресивна суштина нацизма. Ову суштину нису схватили или нису жељели да схвате тадашњи лидери који су испољили попустљивост према освајачким плановима Њемачке, Италије и Јапана. Том претјераном попустљивошћу водеће земље Западне Европе су покушале да ријеше проблем сопствене безбједности на рачун безбједности и суверенитета других. Наравно, реализацији нацистичких планова је умногоме помогла тада у Европи преовладавајућа атмосфера узајамног неповјерења и подозривости. Лидери западних држава видјели су рјешење у узајамном уништењу нацизма и большевизма, ка чему је била усмјерена политика њихове дипломатије. Као резултат, умјесто да пружи колективни отпор агресору, западне земље су бринуле само о својим себичним интересима, повлађујући на тај начин Хитлеру и Мусолинију у остваривању њихових освајачких планова. Атмосфера појачаних тензија све више је захтјевала одговоре на главно питање: како обуздати растућу агресивност нациста? С тим у вези указала су се два пута. Први, организовање колективног отпора и други – опортунистичко повлађивање. Западне државе тог времена изабрале су други пут. Оне су лојално прихватиле ремилитаризацију рајнске области, чему су се узгред речено Њемци зачудили. Услиједила је адекватна реакција мијешањем Њемачке и Италије у Шпански грађански рат.

Уочи избијања рата камен темељац совјетске спољне политике била је тежња да се организује заједнички отпор агресору и успостави систем колективне безбједности. Ови напори који су се континуирано предузимали од 1933. године, како у оквиру Лиге Народа тако и билатералним каналима, нису наилазили на одзив у западним демократским државама. Оне су досљедно слиједиле пут повлађивања Њемачкој, гурајући нацистичку агресију ка Истоку. Москва је све до прољећа 1939. године покушала да организује колективни отпор агресивним тежњама Хитлера, до последњег момента не одустајући од пружања гаранција за територијални интегритет Чехословачке.

У свом говору првог септембра 2009. године у Гдањску на обиљежавању седамдесете годишнице избијања Другог свјетског рата, Предсједник Владе РФ Владимир Путин рекао је између осталог: „Свака сарадња са екстремистима а што се тиче Другог свјетског рата са нацистима и њиховим саучесницима, без обзира чиме је таква сарадња мотивисана, води ка трагедији. У суштини то уопште и није сарадња већ покушај рјешавања сопствених проблема на рачун других.“ Тако треба прихватити да су сви покушаји који су били учињени у периоду од 1934. до 1939. да се нацисти умире, тако што су се с њима склапали разни споразуми и пактове, са моралне тачке гледишта били неприхватљиви, а са практичне политичке тачке гледишта бесмислени, штетни и опасни.

Кулминација политике гледања кроз прсте агресору, као што је познато, била је Минхенска конференција на којој су учествовале четири стране и која је била одржана 29. и 30. септембра 1938. године. На основу

тада донијетих одлука, Судетска област, а то је била половина територије Чехословачке, и око четвртине њеног становништва, прикључени су Њемачкој, заједно са војним објектима, половином рудника и металуршких предузећа и важним жељезничким комуникацијама. У подјели Чехословачке учествовали су и Пољска, која је добила област Заолзије, и Мађарска која је добила јужне дијелове Словачке и закарпатску Украјину. Минхенски споразум био је главна стратешка лоша процјена Енглеске и Француске. Оне су жељеле да умире Њемачку или да у крајњем случају усмјере њену агресију на Исток, а послје годину дана и саме су ушле у рат против Берлина.

У предратној атмосфери насиља, Москва је била пред компликованим избором. Године 1939. совјетско руководство имало је информације о наміјерама Њемачке да нападне Пољску. То би значило да би ъемачка армија изашла на совјетске границе, што би појачало непотребну војну пријетњу према СССР-у. Енглеско-француско-совјетски преговори у прољеће и љето 1939. године на којима су разматране различите варијанте споразума ради пружања колективног отпора агресору нису уродили плодом. Камен спотицања био је управо став Пољске, донекле и Румуније, које су изразиле неприхватање совјетских гаранција за њихову безбједност и неспремност да дозволе несметани пролазак совјетским јединицама преко својих територија. Међутим, реалан узрок неуспјеха преговора био је у неспремности западних учесника за конкретне договоре. Лондон и Париз су се надали договору са Хитлером, и очигледно нису жељели да се у погледу безбједности повезују са идеолошки туђом Москвом. Нашавши се практично у позицији један на један са Њемачком, Совјетски Савез је био принуђен да тражи начина да осигура своју безбједност принуђен да донесе одговарајуће одлуке. Совјетско-њемачки пакт о ненападању, потписан 29. августа 1939. год и трајни допунски протокол о разграничењу интересних сфера, били су за СССР принудна алтернатива савезу са Енглеском и Француском, као и реакција на интензивне пољско-њемачке контакте 1938. и почетком 1939. године.

Морално-политички губитак за СССР, који је склопио пакт са нацистичким режимом, очигледан је. Међутим, остаје чињеница да је овај пакт омогућио СССР-у да добије око двије године за јачање одбрамбене способности и за припрему за неизбежан оружани сукоб са Њемачком. Западна граница СССР-а била је помјерена у просјеку за око три стотине километара. Увођење совјетских јединица у балтичке земље, чему су претходили интензивни преговори о узајамном осигуравању безбједности који су завршени потписивањем одговарајућих споразума о узајамној помоћи, спријечили су окупирање ових територија од стране Њемачке. У датом случају прагматизам је побиједио разлоге идеолошког и морално-политичког карактера. Уз то, Француска и Енглеска су имале аналогне пактове с Њемачком. С тим у вези значајна је оцјена Винстона Черчила који је у својој књизи „Други свјетски рат“ записао да је Совјетском Савезу било од виталног значаја да помјери што даље на запад почетне позиције ъемачких јединица, како би Руси могли да добију на времену и сакупе снаге са простора своје колосалне империје.

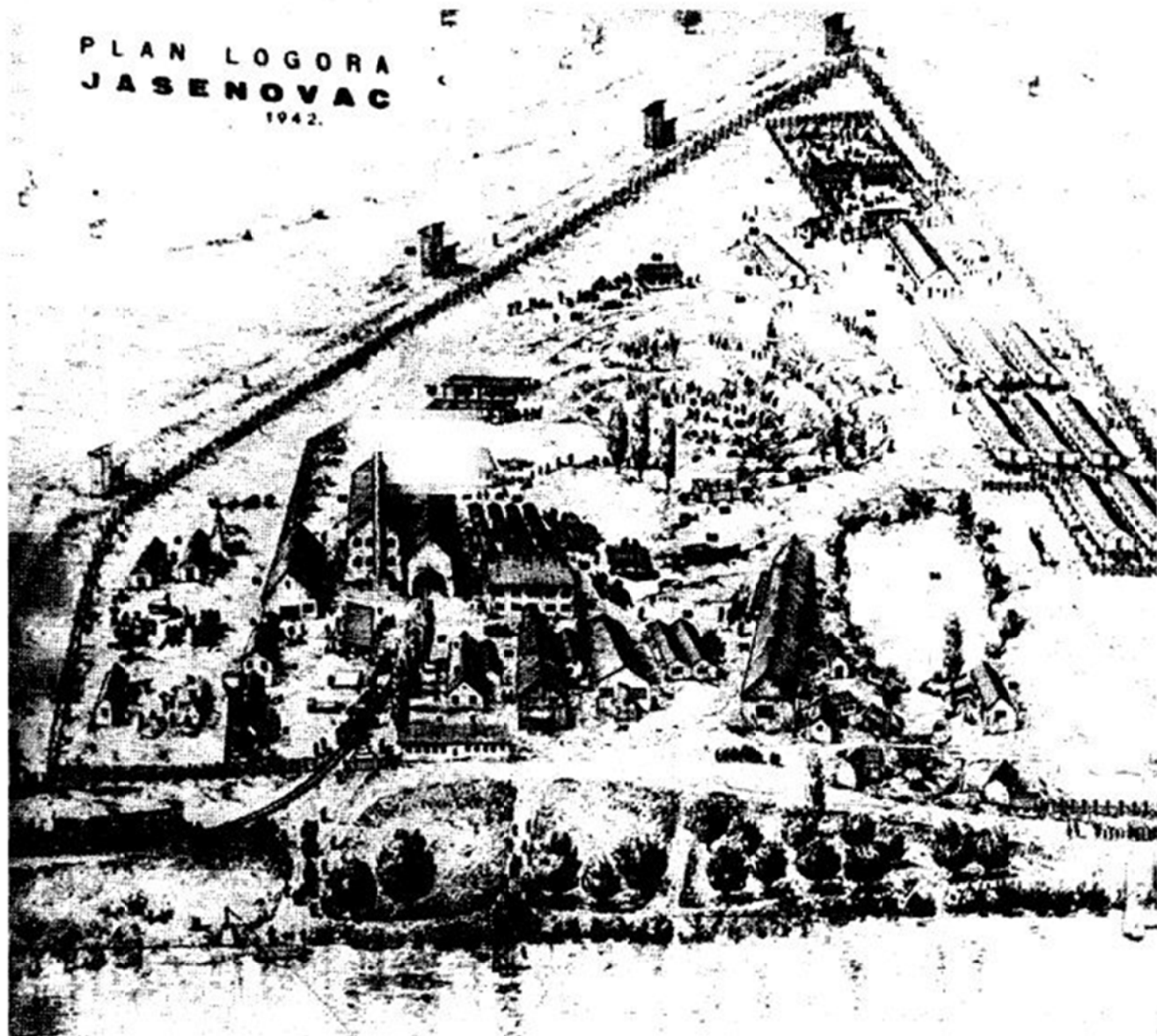

У нашој земљи је на званичном нивоу дата принципијелна оцјена пакта Молотов-Рибентроп. Међутим, нису успјели аналогни потези западних земаља у вези са сопственим погрешним потезима из периода прије избијања рата. То ме, узгред, подсећа на ситуацију на територији бивше Југославије. Ево, Србија је признала своју кривицу за дешавања у Сребреници, она је прва изашла са иницијативом помирења са народима бивше Југославије, док друге земље нису спремне и не трче да признају своје злочине над Србима, па се чак и супротстављају чињеницама које су постале очигледне поготово у погледу злочина против човјечности на Косову и Метохији. И вас ће варати. Вама ће говорити да они желе да истражују те чињенице, док ће урадити све да злочинци не би дошли под судску истрагу. Они ће урадити све да би коначно подијелили вашу земљу.

Дакле, лекције из историје Другог свјетског рата још увијек су актуелне у погледу наше

садашњости. Владимир Путин је с правом на то указао у Гдањску 1. септембра 2009. Године. Ми имамо право да очекујемо да и остале земље које су склапале споразуме са нацистима покажу своју одговорност, и то не на нивоу политичких изјава, него на нивоу политичких одлука. Истина која се не може оповргнути јесте то да је одлучујућу улогу у уништењу фашизма имао Совјетски Савез, што потврђују чињенице. Линија совјетско-њемачког фронта је 1944. године била четири пута дужа од линије на којој су ратовали савезници. У том периоду је Њемачка на Источном фронту располагала са двије стотине једном дивизијом, док је против америчко-енглеских трупа држала двадесет-двадесет и једну дивизију. Чак и после отварања другог фронта у Западној Европи јуна 1944. године савезници су на њему имали милион и по војника а Нијемци 560.000, док је истовремено на Источном фронту број њемачких војника износио четири и по милиона, против којих се борило шест и по милиона совјетских војника. Главне губитке фашистичка армија је претпјела у борбама против совјетске армије, три четвртине оружаних снага Њемачке уништено је на Источном фронту. Притом, то су биле прекаљене јединице, најспремније за борбу. Одлучујуће битке које су одредиле исход рата такође су се десиле на совјетско-њемачком фронту. То су Битка за Москву – де-

цебра 1941-јануара 1942. године, уништење Паулусове армије у Стаљинградској бици новембра 1942-септембра 1943. Године и коначно Курска битка јула-августа 1943. године. Ове побједе имале су високу цијену. Стотине хиљада руских официра и војника дало је своје животе на овим пољима. За жаљење је то што током прославе шездесет петогодишњице искрцавања савезника на сјеверу Француске, практично нико од западних лидера, осим америчког предсједника Барака Обаме, није у свом говору поменуо допринос Совјетског Савеза у побједи над фашизмом. Русија никада није покушавала да умањи допринос савезника у побједи над фашизмом: у Другом свјетском рату побједу су одијели сви савезници антифашистичке коалиције. То је заједничка побједа. Али нико нема право да умањује цијену коју је платила наша земља, наш народ, да би се постигла та побједа, нити да умањује размјере злочина нациста и њихових помагача, а поготову да их глорификује.

Други свјетски рат не смије да буде предмет политичких спекулација. Данас није неопходно да се поједностављује и украшава историја. Свака држава антифашистичке коалиције слиједила је своје циљеве, имала сопствене националне интересе. Узајамно повјерење ради постизања истог циља градило се тешко. Па ипак савезници су успјели да превазиђу разногласје да би постигли заједничку побједу. Њих је обједињавало управо схватање да се злу мора супротставити заједнички, не допуштајући никакве сепаратне споразуме. То се јасно показало у Нирнбергу, на суђењу нацистичким злочинцима у оквиру дјелатности међународног војног суда. Процес је трајао од новембра 1945. до октобра 1946. године. Одлуком суда је осуђена подмукла политика фашизма, његово започињање агресивног рата, сва његова човјекопржећа стратегија према поробљеним народима. Процес је одредио кривце за фашистичке злочине, поставио темељ за формирање правних норми ради спречавања њиховог понављања, и поновне појаве фашизма и његових злочина у било којем облику.

Опште је познато је да нацистички злочини против човјечности не застарјевају. У дискусијама о узроцима Другог свјетског рата много је нескривених лажи и себичних интереса, тежњи да се са себе скине одговорност због сопствене не баш узорне прошлости, и да се своје амбиције и проблеми рјешавају на туђи рачун. У међународној заједници се у распрострањеним политизованим тумачењима историје предратног и ратног периода појављују тврдње о наводној заједничкој одговорности Хитлера и Стаљина, нацизма и комунизма за започињање Другог свјетског рата. То је фактички нескривени покушај ревидирања Нирнбершког процеса који је јасно дефинисао иницијаторе и виновнике тога рата. Такође кружи теза о томе како је СССР намјерно подстакао почетак рата склопивши пакт са Хитлером и да главна улога у побједи над фашистичком Њемачком припада западним демократским државама. Заговорници ревизије историје у свом арсеналу имају и покушај оправдавања нацистичких злочина и њихових помагача.

На жалост, такав поглед на историју повремено у неким земљама има подршку званичних власти. Антиисторијски карактер оваквих гледишта је очигледан. Није Совјетски Савез био иницијатор рата због споразума који је агресору наводно дао отворене руке и постао пролог Другог свјетског рата. Није кривица наше земље што су покушаји да се организују колективни отпор агресору претрпјели фијаско. Москва се континуирано борила за разне облике пружања отпора све до августа 1939. године. Није пакт Молотов-Рибентроп био окидач Другог светског рата. Хитлер би у сваком случају, и са пактом и без њега, напао Пољску а затим и Русију. Рат је био

последица неодговорне политике западних демократских држава и њиховог класног и идеолошког слепила.

Када се приступа историји, важно је избјећи то да она постане предмет манипулисања и да се користи у политичке сврхе. Политизација историје води у фалсификовање прошлости и квари атмосферу савремених међународних односа. Лекције из рата не смију се заборављати, а многе од њих су и данас актуелне. Не може се осигуравати сопствена безбједност на рачун безбједности других. Најдјелотворнији пут за обуздавање агресије јесте колективна безбједност, обједињавање народа и узајамна помоћ. Политичке несугласице не смију да преовладају над свијешћу о неопходности заједништва и заштите мира. Само на оваквим темељима могуће је изградити ефикасну и поуздану европску и глобалну архитектуру безбједности за све. Она мора да почива на међународно-правној основи и колективним напорима држава. Управо је у томе иницијатива председника Медведева о потписивању свеобухватног правно-обавезујућег споразума о безбједности који ће гарантовати подједнак степен безбједности за све државе континента, било да припадају неком блоку или савезу или не.

Сматрам да је то за неутралну Србију, узевши у обзир њену недавну историју, посебно актуелно. Поштовани пријатељи, лекције из Другог свјетског рата позивају нас на солидарност. Мир је и даље крхак. Само се заједно можемо супротставити савременим пријетњама и рјешавати проблеме глобалне безбједности. Само заједно можемо да градимо право будућих покољења на живот, слободу и срећу.

И још неколико ријечи: за мање од четири године читаво човјечанство, као и Србија и Русија, обиљежаваће стогодишњицу почетка Првог свјетског рата. Очекујем да ће и овај догађај имати велики политички значај. Водиће се жестоке дискусије. Водиће се дискусије о томе зашто је почео тај рат, и ко је отпочео тај рат. Мислим да је потребно да и ви и ми будемо спремни за ту дискусију, да не би испало да су Србија и Русија били кривци за избијање Првог свјетског рата. Наши политички партнери већ се припремају за ту дискусију. И ми морамо да будемо спремни. Већ сам, на примјер, чуо да наши заједнички пријатељи желе да поставе питање о историјској улози Гаврила Принципа. И представљају га као главног терористу XX вијека. Има мало градова по Србији у којима нема улице са именом Гаврила Принципа. Зато нам предстоји да будемо заједно у великим политичким биткама, и као раније у историји ми ћемо бити савезници. Захваљујем.